

„SPRAWY MIĘDZYARODOWE“

Pod koniec ub. roku ukazał się pierwszy zeszyt nowego kwartalnika pt. „Sprawy Międzynarodowe“. Wydawcą tego kwartalnika jest Polski Instytut Spraw Międzynarodowych w Warszawie.

Jak wynika z przedślowia redakcyjnego, „Sprawy Międzynarodowe“ służyć mają tym zasadniczym celom, jakim służyć ma całość pracy Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych: naukowemu, obiektywnemu badaniu współczesnych stosunków politycznych, społecznych i gospodarczych w świecie, przemian zachodzących w tych stosunkach i w układzie sił międzynarodowych. Redakcja „Spraw Międzynarodowych“ słusznie podkreśla, że potrzeba takiego pisma dojrzała już od dłuższego czasu i wydaje się niewątpliwa. Słusznie również wychodzi ona z założeń, że „Sprawy Międzynarodowe“ winny być organem, który w oparciu o metodologię naukową zmierzałby do dania pewnej syntezy wydarzeń, syntezy podkreślającej z powodzi najrozmaitszych poglądów momenty najbardziej zasadnicze i najbardziej istotne. „Sprawy Międzynarodowe“ pomyślane są więc jako czasopismo naukowe, łączące właściwą postawę i właściwą metodologię badania zjawisk politycznych i społecznych z gruntownym gromadzeniem i opracowywaniem materiału faktycznego. Jest to więc organ dostępny zarówno dla specjalistów politycznych jak i ekonomicznych, prawniczych jak i dla historyków. Takie są zasadnicze założenia redakcyjne przedstawione przez redakcję „Spraw Międzynarodowych“.

Warto się zastanowić, w jaki sposób te założenia programowe znalazły swoje odbicie w pierwszym zeszycie „Spraw Międzynarodowych“.

Na czele rozpraw opublikowanych w tym zeszycie znajduje się artykuł Jerzego Poznańskiego pt. „Polsko-czechosłowacka współpraca gospodarcza“. Jest to bodaj pierwszy i jedyny tak syntetycznie przedstawiony obraz stosunków gospodarczych łączących oba kraje. Artykuł jest bogato ilustrowany konkretnym materiałem statystycznym oraz planami dalszego rozwoju współpracy polsko-czechosłowackiej zarówno w zakresie przemysłowym jak inwestycyjnym, komunikacyjnym itd. Jako uzupełnienie tego artykułu potraktować można znakomite opracowany przegląd pt. „Powojenne układy polsko-czechosłowackie“. Autorem tego przeglądu jest jeden z czołowych międzynarodowców polskich doc. Marek St. Korowicz. Opracowany przez niego przegląd powojennych układów polsko-czechosłowackich stanowić może wzór tego rodzaju opracowań. Daje on nie tylko istotną treść wszystkich umów polsko-czechosłowackich, ale równocześnie uwypukla najważniejsze postanowienia tych umów i naświetla je z rzadko spotykaną starannością. Doc. Korowicz omawia następujące umowy polsko-czechosłowackie: o repatriacji, o komunikacji lotniczej, o wzajemnym zwrocie mienia, o przyjaźni i wzajemnej pomocy, o współpracy kulturalnej, o zapewnieniu współpracy gospodarczej na wszystkich odcinkach, o współpracy w dziedzinie polityki i administracji społecznej i o ubezpieczeniu społecznym. To wzorowe opracowanie układów polsko-czechosłowackich zakończone jest rozważaniami dotyczącymi także wykonania tych układów, jak również uwagami końcowymi naświetlającymi w syntezie prawniczej całokształt stosunków polsko-czechosłowackich.

Na drugim miejscu znajduje się artykuł prok. Aleksandra Bramsona pt. „Międzysesyjna Komisja Ogólnego Zgromadzenia ONZ“. Autor tej rozprawy jest reprezentantem Polski w różnych organach ONZ i pracę swoją oparł nie tylko na źródłach drukowanych, lecz również na autopsji. Poruszone przez

prok. Bramsona zagadnienie jest pierwszym tego rodzaju opracowaniem w naszych publikacjach, nic dziwnego, że zwróciło ono uwagę wszystkich specjalistów prawa publicznego w Polsce. Wkład pracy w tej rozprawie jest ogromny, gdyż autor wielokrotnie przedstawia własne tłumaczenie tekstu Karty Narodów Zjednoczonych. Z wielką precyzją metodyczną zarysowuje prok. Bramson projekt amerykański dotyczący tzw. Małego Zgromadzenia ONZ i poddaje go w następnej części wnikliwej ocenie prawnej stanowiącej wzór poprawnego myślenia w zakresie zagadnień związanych z Kartą Narodów Zjednoczonych. Część poświęcona działalności Komisji Międzysesyjnej zawiera materiały przeważnie dotąd w Polsce nieznanne. Rozprawa prok. Bramsona stanowi doskonałą zapowiedź, która już od pierwszego zeszytu „Spraw Międzynarodowych“ wiąże z tym kwartalnikiem nadzieje wszystkich interesujących się w Polsce prawem międzynarodowym.

Prof. dr Marian Muszkata publikuje na łamach omawianego zeszytu „Spraw Międzynarodowych“ urywek z większej pracy mającej się wkrótce ukazać pt. „Zagadnienie międzynarodowej kontroli energii atomowej a walka o pokój“. Opublikowany urywek nosi tytuł „Radziecki projekt międzynarodowej kontroli energii atomowej“. Jest to znowu pierwsze w naszych publikacjach przedstawienie zagadnienia, w którego zakresie prof. dr Marian Muszkata jest czołowym specjalistą znanym z czasopism fachowych prawniczych (Demokratyczny Przegląd Prawniczy, Wojskowy Przegląd Prawniczy, Państwo i Prawo). Artykuł prof. Muszkata wychodzi poza ramy rozprawy dogmatycznej i wiąże zagadnienie kontroli energii atomowej z całokształtem głębokich przemian w życiu międzynarodowym i w prawie międzynarodowym. Omówienie tego artykułu odłożyć należy do momentu ukazania się zapowiedzianej pracy prof. Muszkata, gdyż praca ta ukaże się również nakładem Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych.

Dalej w pierwszym zeszycie „Spraw Międzynarodowych“ opublikowane są artykuły J. Stareca pt. „Polityka W. Brytanii w sprawie Palestyny“ oraz artykuł prof. dra Jerzego Sawickiego pt. „Na marginesie projektu konwencji o zwalczaniu zbrodni ludobójstwa“ (jest to fragment książki tego autora pt. „Ludobójstwo — od pojęcia do konwencji“ — książka ta już się ukazała na rynku księgarskim).

Na szczególne podkreślenie zasługują przeglądy międzynarodowe opublikowane w drugiej części „Spraw Międzynarodowych“. Przegląd pt. „Powojenne układy polsko-czechosłowackie“, opracowany przez doc. Korowicza, jest omówiony wyżej. Kronika niemiecka w opracowaniu dra W. Nieniewicza łączy w interesujący sposób charakter informacyjny z charakterem naświetleniowym. Warto podkreślić, że kronika niemiecka dotyka w tym zeszycie najistotniejszych zagadnień niemieckich, wskazując tym samym na linię redakcyjną, świadomą hierarchii tej tematyki. Dalsze sprawozdania zawarte w tej części omawiają trzecią sesję europejskiej komisji gospodarczej, penetrację amerykańską na Środkowym Wschodzie, gospodarkę Europy powojennej — wszystko w opracowaniu specjalistów, których nazwiska nie są obce naszej publiczności: M. Kwiątkowski, Stefan Laskowski, dr J. A. Wilder.

W dalszej części znajdujemy interesujące sprawozdania z działalności Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych oraz ze wszystkich odcinków prac międzynarodowych wiążących się z programem prac tego Instytutu. Takie szerokie sprawozdania są szczególnie cenne z tego względu, że informują one

specjalistów z różnych dziedzin, rozrzuconych po różnych środowiskach uniwersyteckich o planie Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych i o możliwościach uczestniczenia w planowanych pracach.

Dział recenzji książek i czasopism nacechowany jest w tym zeszycie niezwykłą starannością i świeżością. Wypowiedzi krytyczne zawarte w recenzjach wybiegają daleko poza ramy takiego kwartalnika i zwrócą niewątpliwie uwagę fachowców, z których dziedzin prace są recenzowane. Życzyć wypada zespołowi redakcyjnemu szerokiej rozbudowy działu recenzji w duchu tego bezwzględniego krytycyzmu, który cechuje recenzje z pierwszego zeszytu.

Pierwszy zeszyt „Spraw Międzynarodowych“ prezentuje się okazałe zarówno co do treści jak i co do formy. Zawiera on 212 stron oraz spis treści w trzech obcych językach obok polskiego. Szczegół ten jest ważny dla celów bibliograficznych. Trudno jednak dokonać konfrontacji tego zeszytu z zapowiedziami programowymi zespołu redakcyjnego. Tworzywo porównawcze jest po prostu zbyt szczupłe, gdyż jest ono reprezentowane zaledwie przez jeden zeszyt. Można jednak z całą pewnością powiedzieć, że „Sprawy Międzynarodowe“ zrobiły pierwszy krok na właściwej linii. Oby dalsze kroki poszły w tym samym kierunku.

Trudno uniknąć pewnych uwag krytycznych. Przede wszystkim niedobrze świadczy o kwartalniku zamieszczanie aż dwóch urywków z książek, z których jedna już się ukazała na rynku księgarskim, a druga ma się ukazać niebawem. Można ewentualnie usprawiedliwić ten drugi urywek ze względu na to, że prace prof. dra Muszkata na temat kontroli energii atomowej mają w naszym ruchu wydawniczym charakter pionierski, gdyż autor jest jedynym specjalistą publikującym prace z tej dziedziny. Trudno natomiast znaleźć uzasadnienie dla pierwszego urywku, to jest fragmentu pracy o zbrodni ludobójstwa. Dalej można kwestionować celowość umieszczenia w pierwszym zeszycie aż dwóch zagadnień bardzo odległych od bezpośrednich zainteresowań polskich, mianowicie sprawy Palestyny i sprawy polityki amerykańskiej na Środkowym Wschodzie. Uderza brak bodaj jednego artykułu z zakresu zagadnień Niemiec współczesnych. Nie ma w pierwszym zeszycie ani jednej zapowiedzi kierującej uwagę na tak istotne zagadnienie współczesne jak te, które się wiążą z przemianami demograficznymi w Europie. Wreszcie rażący jest brak zagadnień, które bezpośrednio wiążą się z rolą Związku Radzieckiego w polityce międzynarodowej. Z tej dziedziny mamy w Polsce niezwykle mało publikacji i wolno wyrazić nadzieję, że właśnie „Sprawy Międzynarodowe“ tę lukę dotkliwie w Polsce odczuwaną wypełnią w następnych zeszytach. Nadzieje te wolno wiązać z oświadczeniem zespołu redakcyjnego, które zapowiada poruszanie przede wszystkim tych zagadnień współczesnych, które interesują społeczeństwo polskie. Wolno wyrazić nadzieję i przekonanie, że zwłaszcza sprawy niemieckie i zagadnienia związane z pokojową polityką Związku Radzieckiego wysunięte zostaną w tym programie na plan pierwszy.

A. Klafkowski

DOROBEK POZNAŃSKICH CZASOPISM HISTORYCZNYCH W 1948 R.

Trzy przez Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk wydawane czasopisma (Roczniki Historyczne pod redakcją K. Tymienieckiego i Z. Wojciechowskiego, sekretarz Redakcji: G. Labuda, Rocznik XVII, zes. 1 i 2, Poznań,